

FAS Krant

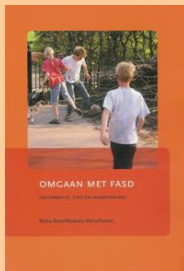
Nieuwsbrief van de Foetaal Alcohol Syndroom Stichting Nederland

23 december 2008

Uitgave 11

Het bestuur van de FAS Stichting wenst u prettige feestdagen!

Van de voorzitter	1
FAS in het nieuws	3
Laatste Onderzoek	3
Commentaar: Alcohol tijdens de zwangerschap. Niet schadelijk?	4
Websites	6
Agenda	6

Van de voorzitter

Voor u ligt de laatste FAS Krant van 2008. Een jaar waarin weer veel is gebeurd binnen de stichting. Zo kwamen er maar liefst twee boeken van de FASStichting uit, het kinderboek: "Mijn nadenker doet het niet" en het boek: "Omgaan met FASD, informatie, tips en herkenning". Beide boeken zijn uitstekend ontvangen! Ook werden er weer activiteiten ondernomen op WereldFASdag, 9 september. De website: www.negenmaandenalcoholvrij.nl is geheel vernieuwd, er werd een lespakket ontwikkeld en er werden posters verspreid onder alle vroedvrouwen in Nederland. Deze zomer bezochten we in Zweden een kamp voor FASKinderen en hun ouders. Naast het geven van voorlichting en het spreken op symposia waren we ook druk met het voorbereiden van ons eigen volgende symposium, waarover verderop meer informatie. Ilona Broekhuizen, onze secretaris timmerde aardig aan de weg met haar verkiezing tot Betere Wereld vrouw in Margriet. Via haar blog kunt u haar verhaal volgen en erop reageren! <http://www.margrietsbeterewereld.nl/interactief/blogs/ilonabroekhuizen/default.aspx>

Donateurs

Evenals vorig jaar doen wij een beroep op u om aan het einde van het jaar uw jaarlijkse donatie over te maken naar de FASStichting: rek.nr. 374506647 tnv FAS Stichting te Uithuizen ovv donatie 2008. U weet wellicht dat onze stichting geen subsidies ontvangt of andere overheidssteun en geheel gerund wordt door vrijwilligers. Wij kunnen ons werk alleen voortzetten met uw steun! Van harte bij u aanbevelen!

Boek: Omgaan met FASD, informatie, tips en herkenning

Auteur: Ilona Broekhuizen-Verschuren

Op 9 september werd door Martha Krijgsheld, voorzitter van de FAS Stichting Nederland en Ilona Broekhuizen-Verschuren, secretaris van de FAS Stichting en auteur van het boek het eerste exemplaar van het boek: *Omgaan met FASD, informatie, tips en herkenning* aangeboden aan Elianne Zijlstra, gedragswetenschapper bij de Base Groep Pleegzorg Groningen. Alle organisaties voor pleegzorg in Nederland hebben gratis een exemplaar van het boek ontvangen. Het boek is te bestellen via de website van de FAS Stichting, klik op [winkel](#).

Symposium

Op 28 maart 2009 vindt het derde FAS Symposium van de FAS Stichting plaats, ditmaal in de Hanzehof in Zutphen. Dit symposium wordt georganiseerd in samenwerking met de FASpoli van de Gelreziekenhuizen. Thema is: FASD - ontwikkeling in diagnostiek en behandeling. We zijn er bijzonder trots op dat er gerenommeerde sprekers uit binnen en buitenland hebben toegezegd te komen spreken. Dit symposium zal deels in het Engels worden gehouden. Vooral in het middagprogramma zijn er workshops geschikt voor professionals en andere voor ouders/opvoeders. Wij denken dat er daardoor een breed en interessant programma is samengesteld zowel voor hulpverleners en artsen en ook voor ouders en opvoeders. Zie voor het programma en aanmelden <http://www.gelreziekenhuizen.nl/smartsite.dws?ch=GZH&id=15269>. Ouders/opvoeders kunnen tegen sterk gereduceerd tarief zich aanmelden via de FAS Stichting: stuur een mail naar info@fasstichting.nl. Accreditatie is aangevraagd.

Voorlichting/Informatie/ Educatie

Regelmatig krijgen wij de vraag of wij voorlichting kunnen geven aan diverse groepen. De FAS Stichting heeft daarvoor een aantal programma onderdelen ontwikkeld. Zo kan er in overleg een Powerpoint presentatie worden gehouden, een documentaire getoond en diverse workshops worden aangeboden. Een korte presentatie kan, maar er is ook een avondvullend programma mogelijk. Wij hebben reeds voorlichting gegeven aan diverse instanties, zoals consultatiebureau medewerkers, pleegouderorganisaties, jeugdzorg, scholen voor voortgezet onderwijs, artsen, vroedvrouwen, pleegzorgwerkers, leerkrachten, universiteiten, bijscholing verpleegkundigen etc. Wilt u meer informatie, neem dan contact op met martha.krijgsheld@fasstichting.nl .

Margriets Betere Wereld vrouw

Margriets Betere Wereld bestaat uit 70 vrouwen die verbonden zijn aan een organisatie, stichting of een enkel project dat als doel heeft een betere wereld te creëren. Deze vrouwen krijgen van het tijdschrift Margriet een geldbedrag om in hun goede doel te steken. Een jaar lang kun je de Betere Wereld vrouwen op de website van Margriet volgen. Dit jaar is de secretaris van de FAS Stichting Ilona Broekhuizen gekozen tot één van deze vrouwen. Het geldbedrag zal gebruikt worden voor FASdag 2009. Blog op

<http://www.margrietsbeterewereld.nl/interactief/blogs/ilonabroekhuizen/default.aspx>

FASpoli in Zutphen nu ook voor 18+

Meestal wordt er naar een diagnose FASD gezocht als er problemen ontstaan zo rond de leeftijd dat de kinderen naar school gaan. Een enkele keer wordt er pas gedacht aan beschadigingen door het alcoholgebruik tijdens de zwangerschap als iemand al veel ouder is. De FASpoli in Zutphen was tot voor kort alleen beschikbaar voor het stellen van een diagnose als men niet ouder was dan 18 jaar. Nu is het echter ook mogelijk voor 18 +ers om een afspraak te maken bij de FASpoli. Meer informatie via de website

<http://www.gelreziekenhuizen.nl/smartsite.dws?ch=GZH&id=11825> of bellen 0575 592 824.

Zweden

Deze zomer waren Diane Black, Martha Krijgsheld en één van haar pleegkinderen te gast bij een kamp voor FASkinderen en hun gezinnen in Zweden. Jaarlijks komt een groep kinderen en ouders bijeen in het eerste weekend van augustus om een paar dagen met elkaar op te trekken en ervaringen en informatie met elkaar uit te wisselen. Terwijl de kinderen onder deskundige leiding een eigen programma afwerkten (o.a. met paardrijden, circusschool, zwemmen en krabben vangen) spraken de ouders met elkaar over uiteenlopende onderwerpen. Er was een psychologe met veel kennis over FAS die een hele dag aanwezig was voor alle voorkomende vragen. Vooral de gesprekken tijdens de maaltijden en de avonduren waren ontzettend fijn. Zo was er een jonge vrouw met FAS die zelf haar zontje opvoedt, pleegouders en adoptieouders van kinderen o.a. uit Polen en Korea. Het weekend werd afgesloten met een optreden van de ingestudeerde circusacts. De FAS Stichting onderzoekt nu of het mogelijk is om een dergelijk weekend in Nederland te realiseren.

Lancering van Europees FASD Netwerk

Het gebruik van alcohol tijdens de zwangerschap is een groeiend probleem in Europa. In veel landen maken non-profit organisaties en overheidsinstanties zich sterk voor dit probleem. Om communicatie en samenwerking te bevorderen, is een nieuwe website gecreëerd, het Europese FASD Netwerk. Het doel van deze website is om informatie en middelen te delen onder allen,

die zich inzetten voor alcoholvrije zwangerschappen in Europa. Binnenkort op www.eufasd.org.

FAS in het nieuws

Zuid Afrika krijgt waarschuwinglabels

Tegen het einde van februari 2009 moeten alle flessen alcoholische dranken waarschuwinglabels bevatten. Veel slijterijen hebben ook nu al voorraden ontvangen met waarschuwinglabels zoals: "Alcohol beïnvloedt de rijvaardigheid, drink niet als je moet rijden" en "Drinken tijdens de zwangerschap kan de ongeboren baby beschadigen".

Anti-alcohol lobby groepen zijn blij met deze stap, maar de insiders uit de industrie vrezen een steeds steviger wordende greep van de regering op de vele miljoenen rands opbrengende industrie. De alcohol industrie bereidt zich voor op een totaal verbod op reclame net als de tabaksindustrie, die eerst wettelijk verplicht werd waarschuwinglabels op verpakkingen te plaatsen, gevolgd door een verbod op reclame. Het is volgens hen, slechts een kwestie van tijd.

Bron:

http://www.weekendpost.co.za/main/2008/10/25/news/nl12_25102008.htm

FAS Educatie in Ghana

De Ghana Organisation of Fetal Alcohol Syndrome (GOFAS) is een campagne gestart om vrouwen te informeren over de gevaren van drinken tijdens de zwangerschap. Er werd een bijeenkomst gehouden in Accra, waar gezondheidswerkers voorlichting kregen over de diverse vormen van mentale handicaps bij opgroeiende baby's veroorzaakt door het alcoholgebruik van hun moeder tijdens de diverse fases van hun zwangerschap. 120 verpleegsters en andere verzorgers van het Pantang ziekenhuis waren aanwezig.

De Chief Executive Officer (CEO) van de Ghana Organisation of Fetal Alcohol Syndrome (GOFAS), Mrs. Amonobea Boakye, zei dat een zwangere vrouw die sterk alcoholische dranken bleef gebruiken haar baby blootstelt aan het gevaar van ernstige mentale afwijkingen en handicaps. Mrs. Boakye riep alle zwangere vrouwen op geen alcohol te gebruiken tijdens de zwangerschap. Onderzoek van GOFAS wees uit dat 86% van de moeders in meer of mindere maten had gedronken tijdens de zwangerschap.

GOFAS blijft doorgaan met het geven van intensieve voorlichting in de vorm van workshops, seminars en conferenties, met als doel inzicht te geven over hoe om te gaan met kinderen met mentale en fysieke handicaps veroorzaakt door prenataal gebruik van alcohol.

Bronnen:

http://www.ghana.gov.gh/ghana_organization_of_fetal_alcohol_syndrome_gofas_launches_awareness_campaign

<http://www.modernghana.com/news/175040/1/ceo-cautions-pregnant-women-against-alcohol.html>

Laatste onderzoek

Australië: Eén op de drie vrouwen drinkt tijdens de zwangerschap

Eén op de drie vrouwen drinkt tijdens de zwangerschap en 16% rookt, dit volgens nieuw onderzoek. Een studie onder 1103 vrouwen in het Kinderziekenhuis van Westhead in Sydney liet zien dat de alcoholconsumptie tijdens de zwangerschap relatief hoog was. 34% van de 18 tot 45 jaar oude

**Light drinking
in pregnancy
may be good for
baby boys, says
study.**

De Guardian

**Alkohol under
graviditeten: "Ej
skadligt för
barnet"**

Zweedse koppen in het
nieuws: Alcohol tijdens de
zwangerschap niet schadelijk
voor het kind.

vrouwen dronk tijdens de laatste zwangerschap en 24% zei dat ze daarmee door zouden gaan tijdens een volgende. Voor roken gold dat 16% rookte en maar 4% gaf aan dit te blijven doen tijdens een volgende zwangerschap. "Het voornemen om te roken tijdens een volgende zwangerschap was significant verbonden aan het voornemen te drinken" zei Dr. Elizabeth Peardon in het Medical Journal of Australia. "Deze sterke band suggereert dat strategieën voor de vermindering van roken en alcoholconsumptie tijdens de zwangerschap zich zou moeten richten op beide gewoontes."

En toch vroeg bijna de helft van alle ondervraagde verloskundigen niet routinematig naar het alcoholgebruik tijdens de zwangerschap. Slechts 16% van de verloskundigen was gewoon informatie over de consequenties van alcoholgebruik tijdens de zwangerschap te geven, en slechts 5% gaf het advies volgens de laatste richtlijnen van The National Health and Medical Research Council of Australia (NHMRC), nl. dat "niet drinken de veiligste optie is".

Bron: <http://news.smh.com.au/national/one-in-three-women-drink-while-pregnant-20080817-3wwy.html>

Commentaar

Alcohol tijdens de zwangerschap. Niet schadelijk?

Diane Black, Ph.D., bestuurslid FAS Stichting.

Twee wetenschappelijke artikelen over de effecten van geringe hoeveelheden alcohol tijdens zwangerschap bij de mens zijn in de afgelopen weken in de pers verschenen. Het eerste artikel van Kelly en collega's kreeg veel aandacht van de pers. Het tweede artikel, van Iveli en collega's, kreeg geen enkele aandacht.

Het artikel van Kelly.

De research van Kelly en collega's (1) beschreef dat 3 jaar oude kinderen die waren blootgesteld aan licht alcoholgebruik (1 á 2 eenheden per week) zich beter gedroegen en beter presteerden bij bepaalde cognitieve testen. Dit goed opgezette onderzoek geeft inzicht in de vraag waarom de meeste vrouwen die drinken tijdens de zwangerschap gezonde baby's baren.

De auteurs waarschuwen tegen een overinterpretatie van de resultaten, en wijzen er op dat afwijkingen op een latere leeftijd zichtbaar zouden kunnen worden.

In verschillende landen heeft de pers echter uit dit artikel geconcludeerd dat alcohol niet gevaarlijk is voor het ongeboren kind. (zie onder) Dit onverantwoorde staaltje journalistiek leidt echter alleen tot verwarring; sommige vrouwen zouden werkelijk kunnen geloven dat "alcohol niet gevaarlijk is" en daardoor onverantwoord veel gaan drinken. FAS-organisaties in Engeland en Zweden, waar het artikel prominent opdook in de pers, proberen met man en macht deze foutieve impressie te weerspreken.

Het artikel van Iveli.

Het andere recent gepubliceerde onderzoek van Iveli en collega's (2) vond dat 66% van de baby's van moeders die licht gedronken hadden tijdens de zwangerschap (gemiddeld 200-250 ml alcohol per trimester) ten minste één kleine abnormaliteit vertoonden, bijv. in de vorm van het oor, vergeleken met slechts 16% van de baby's van moeders die niet dronken. Dit onderzoek haalde de pers niet.

Is weinig drinken tijdens de zwangerschap OK of niet?

Er is een grote controverse tussen dokters en onderzoekers over de veiligheid van weinig drinken. Dokters, natuurlijk patiënt georiënteerd, kijken vaak alleen naar gegevens van research bij mensen. Er zijn, helaas, zeer weinig grote, goed opgezette studies bij mensen over de veiligheid van weinig drinken tijdens de

zwangerschap. Deze onderzoeken zijn natuurlijk lastig door diverse redenen. Ten eerste is het moeilijk om betrouwbare gegevens te verzamelen over het wanneer en hoeveel er gedronken is. Ten tweede zijn mensen genetisch divers; een gevaarlijke hoeveelheid alcohol voor de ene moeder + kind zou niet gevaarlijk kunnen zijn voor een ander moeder+kindpaar. Ten derde is de omgeving van het kind van grote invloed op zijn ontwikkeling. Tot slot wordt de schade aan het kind noodzakelijkerwijs gemeten door cognitieve of gedrags-testen, soms met hersenscans —maar geen van deze metingen kan een precieze graad van neurologische schade laten zien.

Daarom voeren wetenschappers vaak dierstudies uit. In deze studies kan zelfs de dood van een paar miljoen hersencellen worden ontdekt als de hersenen van het dier na zijn dood microscopisch worden onderzocht. Door het gebruik van dit soort studies hebben onderzoekers aangetoond dat een hoeveelheid gelijk aan één drankje bij de mens al neurologische schade kan veroorzaken. (3)

De discussie is dus ook: Hoe relevant zijn dierstudies voor mensen? Sommigen zeggen dat het niet noodzakelijk is om zwangere vrouwen te waarschuwen, omdat studies bij mensen geen schade aantonen bij weinig drinken. Anderen zeggen dat het veiliger is om vrouwen te adviseren helemaal niet te drinken, dit gebaseerd op studies bij dieren en enkele onderzoeken bij mensen die wel schade aantoonde. De FAS Stichting Nederland is het eens met het advies van de Gezondheidsraad, die alle gegevens van onderzoeken bij dieren en mensen heeft bestudeerd bij de voorbereiding van hun rapportage in januari 2005 (4). Hun advies is dat nog de man, nog de vrouw zou moeten drinken tijdens de conceptie periode en dat vrouwen niet zouden moeten drinken tijdens de zwangerschap en het geven van borstvoeding.

Terug naar de vraag van de twee artikelen in de pers: Waarom kreeg het artikel van Kelly zo veel aandacht van de pers en het artikel van Iveli niet? Willen we alleen het "goede nieuws" horen?

Wij horen graag uw reactie. Mail naar <mailto:diane.black@fasstichting.nl>.

Persartikelen over artikel van Kelly en collega's:

Nyhetskanalen, 02/11/08, [Alcohol during pregnancy: not harmful for child](#). [SE]
Gazet van Antwerpen, 31/10/08, [Moderate drinking during pregnancy not harmful](#). [NL]

The Times Online, 31/10/08, [Drinking alcohol occasionally when pregnant 'does no harm.'](#) [EN]

The Independent, 31/10/08, [Light drinking when pregnant may lead to calm babies, says study](#). [EN]

Fox News, 31/10/08, [Light drinking during pregnancy may benefit baby](#). [EN]

The Guardian, 31/10/08, [Light drinking in pregnancy may be good for baby boys, says study](#). [EN]

Original research paper. <http://ije.oxfordjournals.org/cgi/reprint/dyn230v1> (free full-text)

References

[1] Y. Kelly, A. Sacker, R. Gray, J. Kelly, D. Wolke and M. A. Quigley, Light drinking in pregnancy, a risk for behavioural problems and cognitive deficits at 3 years of age? *Int J Epidemiol* (2008).

[2] M. F. Iveli, S. Morales, A. Rebolledo, V. Savietto, S. Salemme, M. Apezteguia, N. Cecotti, R. Drut and V. Milesi, Effects of light ethanol consumption during pregnancy: increased frequency of minor anomalies in the newborn and altered contractility of umbilical cord artery. *Pediatr Res* 61, 456-461 (2007).

[3] C. Young and J. W. Olney, Neuroapoptosis in the infant mouse brain triggered by a transient small increase in blood alcohol concentration. *Neurobiol Dis* 22, 548-554 (2006).

[4] Gezondheidsraad. Risico's van alcoholgebruik bij conceptie, zwangerschap en borstvoeding. 2004/22. 2005. Den Haag, Gezondheidsraad.

FAS Stichting Nederland

Postbus 13

9980 AA Uithuizen

T: 0595.55.14.74

info@fasstichting.nl

www.fasstichting.nl

Bankreknr. 37 45 06 647

KvK02078380

Voorzitter

Martha Krijgsheld

Secretaris

Ilona Broekhuizen

Penningmeester

Harold de Cuba

Wetenschappelijke contact

Diane Black, Ph.D.

Websites

Adoptie Polen

<http://groups.yahoo.com/group/Adoptiepolen/>

Deze besloten groep is voor (aanstaande) adoptie-ouders die gaan of hebben geadopteerd uit Polen. Doelstelling is om informatie uit te wisselen over alles wat met de adoptie te maken heeft, zoals de procedure, de ervaringen voor en tijdens de reis naar je kind(-eren), hoe gaat het na thuiskomst, hoe is het om een adoptiekindje te hebben, de opvoedkundige ervaringen, rootsreizen e.d.

Nutrition for FASD

http://health.groups.yahoo.com/group/Nutrition_for_FASD/

Engelstalige groep voor ouders/opvoeders over voeding voor FAS, gfcf dieet, vitamines, enz.

Agenda

► 11-14 maart 2009

The 3rd International Conference on Fetal Alcohol Spectrum Disorder: Integrated Research, Policy and Promising Practice Around the World: A Catalyst for Change

The Victoria Conference Centre

Victoria, BC, Canada

<http://www.interprofessional.ubc.ca/FASD09.htm>

► 28 maart 2009

FAS Symposium

de Hanzehof

Zutphen

<http://www.fasstichting.nl>